

Prima instanță: Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani, judecător: L. Lavric
Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău, judecători: L. Pruteanu, V. Buhnaci, M. Guzun

DECIZIE

03 iunie 2020

mun. Chișinău

Colegiul Civil, Comercial și de Contencios Administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

În componența:

Președintele ședinței, judecătorul
Judecătorii

Svetlana Filincova
Ala Cobăneanu
Iurie Bejenaru
Dumitru Mardari
Nicolae Craiu

examinând recursurile declarate de Ministerul Justiției al RM și de Olexandr Nakonechnyy, reprezentat de avocatul Nicolae Ciolacu,

în cauza civilă la cererea de chemare în judecată a lui Olexandr Nakonechnyy către Ministerul Justiției al RM cu privire la constatarea încălcării dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei și repararea prejudiciului cauzat,

împotriva deciziei din 19 noiembrie 2019 a Curții de Apel Chișinău, prin care a fost admis apelul declarat de Ministerul Justiției al RM și modificată hotărârea din 06 septembrie 2018 a Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, prin care a fost admisă parțial cererea de chemare în judecată,

c o n s t a t ă:

La 05 februarie 2018, Olexandr Nakonechnyy a depus cerere de chemare în judecată către Ministerul Justiției cu privire la constatarea încălcării dreptului la judecare în termen rezonabil a cauzei și repararea prejudiciului cauzat prin această încălcare.

În motivarea acțiunii a indicat că, la 10 februarie 2005, a depus cerere de chemare în judecată împotriva Ninei Stoianova, prin care a solicitat partajarea casei de locuit din str. Malina Mică 14, mun. Chișinău, proprietate comună în devălmășie, cu atribuirea în proprietate privată 1/2 cotă-parte din acest imobil și partajarea bunurilor mobile. Ulterior, a renunțat la capătul de cerere privind partajul bunurilor mobile din casa de locuit din XXX, admisă de instanță, cu încetarea procesului pe acest capăt de cerere.

Prin hotărârea Judecătoriei Centru, mun. Chișinău din 12 mai 2005, acțiunea a fost admisă, fiind partajat imobilul nr. XXX, atribuindu-se fiecărei părți a câte 1/2 cotă-parte, iar bunurile mobile au fost atribuite în natură Ninei Stoianova.

Prin decizia Curții de Apel Chișinău din 15 septembrie 2005, s-a admis apelul declarat de Stoianova Nina, s-a casat hotărârea Judecătoriei Centru, mun. Chișinău din

12 mai 2005 și s-a pronunțat o hotărâre nouă, prin care acțiunea a fost respinsă ca neîntemeiată.

Prin decizia Curții Supreme de Justiție din 18 ianuarie 2006, a fost admis recursul, s-au casat decizia Curții de Apel Chișinău din 15 septembrie 2005 și hotărârea Judecătoriai Centru, mun. Chișinău din 12 mai 2005, cu restituirea cauzei spre rejudecare.

La 14 iunie 2006, Nina Stoianova a înaintat acțiune reconvențională, solicitând retragerea vizei de reședință.

Iar, la 16 octombrie 2006, Direcția pentru protecția drepturilor copilului sectorul Centru, mun. Chișinău a depus cerere de chemare în judecată împotriva Ninei Stoianova cu privire la recunoașterea dreptului de proprietate a minorului Nakonechnyy Vitalii asupra 1/2 cotă-parte din casa de locuit, cu obligarea înregistrării dreptului de proprietate în Registrul bunurilor imobile.

Prin hotărârea Judecătoriai Centru, mun. Chișinău din 26 decembrie 2006, s-a respins acțiunea inițială, fiind admisă acțiunea reconvențională a Ninei Stoianova, precum și a fost admisă acțiunea Direcției pentru protecția drepturilor copilului Centru, mun. Chișinău, fiind recunoscut dreptul de proprietate a minorului Nakonechnyy Vitalii asupra 1/2 cotă-parte din casa de locuit nr. XXX, concomitent recunoscând și dreptul de proprietate a Ninei Stoianova asupra 1/2 cotă-parte din același imobil.

Prin decizia Curții de Apel Chișinău din 07 mai 2009, a fost respins apelul.

Curtea Supremă de Justiție, prin decizia din 12 noiembrie 2009, a dispus restituirea cauzei spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată.

Ulterior, prin decizia Curții de Apel Chișinău din 02 februarie 2017, a fost menținută hotărârea Judecătoriai Centru, mun. Chișinău din 26 decembrie 2006.

Prin încheierea Curții Supreme de Justiție din 23 august 2017, recursul a fost declarat inadmisibil.

În așa mod, examinarea cauzei de către instanțele naționale a durat mai mult de 12,6 ani. Or, în pofida faptului că în cauza dată au fost efectuate trei expertize judiciare, consideră că termenul de examinare a cauzei a fost unul excesiv.

În particular, tergiversarea termenului s-a produs și din cauza lipsei de control a instanțelor de judecată asupra executării încheierilor de numire a expertizelor, inclusiv a termenului de efectuare.

Consideră că, cauza nu a fost de o complexitate atât de mare, deoarece majoritatea probelor au fost prezentate instanței încă în anul 2006, inclusiv audierea martorilor.

De asemenea, a remarcat că, deși nu a avut posibilitate de a se prezenta la toate ședințele în instanța de apel, reprezentantul său a fost prezent la toate ședințele, neadmițând tergiversări, examinarea de multe ori fiind amânată din cauza neprezentării în instanța de apel a părâtei și/sau a reprezentantului său, precum și a Direcției pentru protecția drepturilor copilului Centru, mun. Chișinău, care ulterior au invocat citare necorespunzătoare.

Totodată, soluționarea cauzei a fost foarte importantă pentru el, nefiind posibil să soluționeze întrebarea privind viza de domiciliu și posibilitatea de a dispune de o locuință. Or, conform articolului 6 din Convenția Europeană pentru Apărarea

Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, orice persoană are dreptul de a-i fi examinată cauza în mod echitabil, public și într-un termen rezonabil, de către un tribunal independent și imparțial, stabilit prin lege, respectarea termenului rezonabil de judecare a cauzei fiind asigurat de către instanță.

Prin examinarea îndelungată a cauzei privind partajul bunurilor, i-a fost cauzat un prejudiciu moral substanțial, care constă în suferințele psihice pricinuite de faptul că reclamantul era într-o situație de suspans referitor la soluționarea cererii sale și era nevoit să-și mențină viza de domiciliu, fără a avea posibilitatea reală de a locui în acest imobil.

Astfel, a solicitat constatarea încălcării dreptului la judecare în termen rezonabil a cauzei civile privind partajul bunurilor și încasarea din contul bugetului de stat a sumei de 120 000 de lei cu titlu de compensație pentru prejudiciul moral cauzat.

Prin hotărârea din 06 septembrie 2018 a Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, acțiunea a fost admisă parțial.

A fost constatată încălcarea dreptului lui Nakonechnyy Olexandr la judecare în termen rezonabil a cauzei civile intentate la acțiunea lui Nakonechnyy Olexandr către Stoianova Nina cu privire la partajarea bunurilor.

S-a încasat din bugetul de stat, prin intermediul Ministerului Justiției, în beneficiul lui Nakonechnyy Olexandr, suma de 60 000 de lei cu titlu de despăgubire pentru prejudiciul moral cauzat prin încălcarea dreptului la judecare în termen rezonabil a cauzei.

În rest, pretențiile au fost respinse ca neîntemeiate.

La 13 septembrie 2018, Ministerul Justiției a declarat apel împotriva hotărârii Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani din 06 septembrie 2018.

Prin decizia din 19 noiembrie 2019 a Curții de Apel Chișinău, a fost admis apelul declarat de Ministerul Justiției și s-a modificat hotărârea primei instanțe, quantumul sumei compensatorii fiind micșorat de la suma de 60000 de lei la 5000 de lei.

La 10.01.2020, Ministerul Justiției al RM a declarat recurs împotriva deciziei instanței de apel.

În motivarea recursului a indicat că, pretenția ce ține de constatarea încălcării dreptului la judecarea cauzei în termen rezonabil, este o pretenție nejustificată în condițiile în care lipsesc oricare temeiuri de a se invoca tergiversarea examinării cauzei exclusiv din vina autorităților statului.

Astfel, a solicitat admiterea recursului, casarea deciziei instanței de apel și a hotărârii primei instanțe, cu pronunțarea unei hotărâri noi de respingere a acțiunii ca neîntemeiată.

La 20.01.2020, Olexandr Nakonechnyy, reprezentat de avocatul Nicolae Ciolacu, a declarat recurs împotriva deciziei instanței de apel.

În motivarea recursului a indicat că, decizia instanței de apel în partea modificării hotărârii primei instanțe și micșorarea quantumului sumei compensatorii pentru prejudiciul moral este neîntemeiată, arbitrară, fiind adoptată cu încălcarea evidentă a normelor de drept material și procedural, și cu încălcarea drepturilor fundamentale ale omului.

Astfel, a solicitat admiterea recursului, casarea deciziei instanței de apel și menținerea hotărârii primei instanțe.

În conformitate cu art. 434 alin. (1) Cod de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale.

Din materialele dosarului rezultă că decizia recurată a fost pronunțată la 19 noiembrie 2019 și expediată pentru comunicare participanților la proces la 18 decembrie 2019 (f. d. 108, vol. II), date despre recepționarea deciziei contestate la materialele dosarului lipsesc. Astfel, se constată că recurenții s-au conformat prevederilor legale și au declarat recursurile împotriva deciziei din 19 noiembrie 2019 a Curții de Apel Chișinău, în termen.

Prin încheierea din 20 mai 2020 a Curții Supreme de Justiție, recursurile declarate de Ministerul Justiției și de Olexandr Nakonechnyy, reprezentat de avocatul Nicolae Ciolacu, au fost declarate admisibile.

Examinând materialele dosarului și argumentele recursurilor în raport cu prevederile legale, Colegiul Civil, Comercial și de Contencios Administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție, consideră necesar de a admite recursul declarat de Olexandr Nakonechnyy, reprezentat de avocatul Nicolae Ciolacu, și de a respinge recursul declarat de Ministerul Justiției, de a casa decizia instanței de apel și de a menține hotărârea primei instanței, din considerentele ce urmează.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. f) Cod de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze decizia instanței de apel și să mențină hotărârea primei instanțe.

Conform art. 1 alin. (1) din Legea privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești nr. 87 din 21 aprilie 2011, scopul respectivei legi constă în crearea în Republica Moldova a unui remediu intern eficient de apărare a dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei și a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești.

Prevederile alin. (2) al acestui articol statuează că aplicarea și interpretarea termenilor din prezenta lege se fac prin prisma legislației naționale, a prevederilor Convenției europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și a jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului.

Conform art. 2 alin. (1) din Legea nr. 87 din 21 aprilie 2011, orice persoană fizică sau juridică ce consideră că i-a fost încălcat dreptul la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau dreptul la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești, poate adresa în instanță de judecată o cerere de chemare în judecată privind constatarea unei astfel de încălcări și repararea prejudiciului cauzat prin această încălcare, în condițiile stabilite de prezenta lege și de legislația procesuală civilă.

Conform art. 4 alin. (1) din legea menționată, sarcina probațiunii lipsei de încălcare a dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești și a lipsei suportării unui prejudiciu moral îi revine Ministerului Justiției, iar sarcina de a dovedi suportarea prejudiciului material cauzat prin această încălcare și suportarea costurilor și cheltuielilor de judecată îi revine reclamantului.

Fiind investită cu examinarea prezentului litigiu, prima instanță s-a pronunțat în favoarea admiterii parțiale a acțiunii, a fost constatată încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei civile la cererea de chemare în judecată a lui

Olexandr Nakonechnyy către Nina Stoianova cu privire la partajarea bunurilor, fiind dispusă încasarea de la bugetul de stat, prin intermediul Ministerului Justiției, în beneficiul lui Olexandr Nakonechnyy a prejudiciului moral în mărime de 60000 de lei.

Judecând cauza, în ordine de apel, instanța de apel a dispus admiterea apelului declarat de către Ministerul Justiției al RM și a modificat hotărârea primei instanțe, micșorând cuantumul prejudiciului moral încasat de la suma de 60000 de lei la suma de 5000 de lei.

Pentru a decide astfel, instanța de apel a indicat că, verificând legalitatea și temeinicia hotărârii contestate, prin prisma argumentelor aduse de apelant și a materialelor cauzei, Colegiul conchide că, în principiu, soluția oferită de prima instanță este justă, fiind în concordanță cu normele ce guvernează litigiul, însă mărimea compensației pentru prejudiciul moral a fost determinată incorect.

Astfel, instanța de apel a considerat că suma dispusă spre încasare prin hotărârea contestată, în mărime de 60000 de lei, este una exagerată. Or, despăgubirea pentru prejudiciul moral trebuie să aibă un caracter compensator și nu punitiv sau de obținere a unor foloase materiale.

Ținând cont de natura dreptului lezat, de caracterul și gravitatea suferințelor suportate, instanța de apel a conchis că suma de 60000 de lei, dispusă spre încasare de către instanța de fond, este disproporționată în raport cu prejudiciul moral suportat și urmează a fi redusă până la suma de 5000 de lei, care constituie o recompensă echitabilă și suficientă pentru a aduce satisfacție reclamantului.

La aprecierea caracterului echitabil al sumei compensatorii, instanța de apel s-a referit și la faptul că, exceptând erorile admise de instanțe ce au generat remiterea cauzei la rejudecare, termenul îndelungat de judecare s-a datorat în mare parte demersurilor înaintate de reclamant cu privire la efectuarea expertizelor.

La acest segment, instanța a reținut că, deși principala responsabilitate pentru întârzierea datorată opiniilor experților este, în cele din urmă, a statului, totuși Colegiul nu poate admite poziția instanței de fond, precum că instanța de judecată nu a întreprins nicio măsură pentru a asigura prezentarea la timp a rapoartelor. Or, Centrul Național de Expertize Judiciare nu se află în subordinea instanțelor judecătorești. Corespunzător, instanțele de judecată nu au competențe de control a activității instituției de expertiză și nu poate influența în niciun mod celeritatea întocmirii rapoartelor de expertiză.

Astfel, având în vedere că rapoartele de expertiză constituie probe, prin care părțile își confirmă pretențiile, instanța de apel a conchis că efectuarea expertizelor justifică parțial, depășirea termenului rezonabil de judecare a cauzei. Deci, rapoartele de expertiză erau obligatorii pentru justa soluționare a cauzei.

Analizând criticile invocate asupra temeiniciei deciziei recurate, Colegiul lărgit consideră că acestea sunt întemeiate, ori soluția instanței de apel în speță este eronată, adoptată cu încălcarea normelor de drept material, care afectează legalitatea deciziei contestate și însuși conținutul unui proces echitabil.

Așadar, instanța de recurs întru soluționarea justă a cauzei va aplica legislația pertinentă internă în coroborare cu jurisprudența relevantă a Curții Europene a Drepturilor Omului.

Conform art. 5 alin. (1) din Legea nr. 87 din 21 aprilie 2011, în urma constatării încălcării dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei ....., instanța de judecată decide asupra acordării unei satisfacții echitabile de la bugetul de stat în contul reparării prejudiciului moral, material, precum și a costurilor și a cheltuielilor de judecată. Repararea prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei .....se face doar în măsura în care încălcarea a avut loc din cauze ce nu pot fi imputate exclusiv persoanei care a depus cererea de reparare a prejudiciului. Prejudiciul cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei .....se repară indiferent de vinovăția instanței de judecată, a organului de urmărire penală, a organului responsabil de executarea hotărârilor judecătorești sau a instituției de stat debitoare.

Sub acest aspect, unul din criteriile orientative generale de apreciere a prejudiciului moral este criteriul echității, care exprimă că indemnizația trebuie să prezinte o justă și integrală despăgubire. În temeiul Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, acest criteriu se traduce prin necesitatea ca partea vătămată să primească o satisfacție echitabilă pentru prejudiciul moral suferit.

Cuantumul despăgubirilor trebuie astfel stabilit, încât acesta să aibă efect compensatoriu și nu trebuie să constituie nici sume excesive pentru autorii daunelor și nici venituri nejustificative pentru victimele daunelor. Totodată, la determinarea cuantumului prejudiciului moral se ține cont de miza (interesul) pentru reclamant, care relevă importanța sau scopul pentru persoana care pretinde violarea dreptului său la un termen nerezonabil.

Aprecierea prejudiciului moral se face în raport cu criteriile de mai sus (miza pentru reclamant, comportamentul părților, bună/reaua credință, durata, etc.) și se ia obligatoriu în considerație principiul general al echității, și suma nu trebuie să fie vădit disproporționată cu sumele acordate de Curtea Europeană în spețe similare. Sarcina probării prejudiciului moral nu poate fi pusă pe seama reclamantului și se apreciază individual pentru fiecare caz, luându-se în considerație argumentele ambelor părți în proces și ecluzându-se pretenții excesive și vădit exagerate.

În circumstanțele menționate, Colegiul Civil, Comercial și de Contencios Administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră că instanța de apel, la caz, nejustificat a modificat hotărârea primei instanțe și a micșorat cuantumul compensației determinat în mărime de 60000 de lei, astfel micșorându-l la suma de 5000 de lei, or, acesta nu este echitabil și proporțional prejudiciului suferit, având în vedere durata excesiv de mare a examinării cauzei civile invocate, la cererea de chemare în judecată a lui Olexandr Nakonechnyy împotriva Ninei Stoianova, prin care a fost solicitată partajarea casei de locuit, adică mai mult de 12 ani, precum reieșind și din alte criterii care prezintă importanță la examinarea cauzelor ce decurg din prevederile Legii nr. 87 din 21.04.2011.

În context se reține că, în cazul în care speța implică o anumită complexitate, trebuie menținut „justul echilibru” între exigențele celerității procedurilor judecătorești și principiul general al bunei administrări ai justiției (cauza Boddaert c. Belgiei, decizia cu privire la admisibilitate din 12 octombrie 1992). De alt fel, în speță, se constată că reclamantul nu a influențat în mod semnificativ durata procedurilor.

Pe cale de consecință, Colegiul reține recursul declarat de Ministerul Justiției al RM ca fiind declarativ și neîntemeiat și care necesită a fi respins, ori în cererea de recurs se atestă doar exprimarea nemulțumirii față de actul de dispoziție pronunțat în apel și nu expunerea tuturor motivelor pentru care, din punctul de vedere al recurentului, Ministerul Justiției, instanța a pronunțat o hotărâre neîntemeiată. Aderent, recursul nu se poate limita la o simplă indicare a unor texte de lege, condiția legală a dezvoltării motivelor de recurs implicând determinarea greșelilor anume imputate instanței de apel, o minimă argumentare a criticii în fapt și în drept, precum și indicarea probelor pe care se bazează.

Convenția Europeană a Drepturilor Omului la art. 6 § 1 prevede că, orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa.

Art. 13 CEDO prevede că, orice persoană, ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de prezenta Convenție au fost încălcate, are dreptul de a se adresa efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale.

Totodată, instanța de recurs notează că pronunțarea asupra altor obiecții invocate în cererea de recurs a lui Olexandr Nakonechnyy, reprezentat de avocatul Nicolae Ciolacu, cu privire la modificarea sumei încasate de către prima instanță cu titlu de prejudiciu moral în mărime de 60000 de lei, este inoportună în situația în care prima instanță, la examinarea cauzei, a constatat și a elucidat pe deplin toate circumstanțele care au importanță pentru soluționarea justă a pricinii, a determinat cadrul legal aplicabil litigiului, a analizat și a apreciat materialul probatoriu la justa lui valoare, pronunțând o soluție întemeiată în acest sens.

La caz, instanța de recurs reține că, cuantumul prejudiciului moral pretins de către Olexandr Nakonechnyy în sumă de 120 000 de lei în calitate de compensare a prejudiciului moral cauzat, este vădit disproporționat și excesiv în raport cu criteriile stabilite la judecarea prezentei cauze și principiul general al echității.

Prin urmare, aspectele indicate denotă că procedura desfășurată în instanța de apel nu corespunde exigențelor art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, iar modalitatea în care a fost examinată cauza în ordine de apel nu poate echivala cu soluționare efectivă a cauzei, astfel, fiind impusă casarea deciziei instanței de apel și menținerea hotărârii primei instanțe.

Reieșind din cele expuse, în conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. f) Cod de procedură civilă, Colegiul Civil, Comercial și de Contencios Administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

decide:

Se respinge ca neîntemeiat recursul declarat de Ministerul Justiției al RM.

Se admite recursul declarat de Olexandr Nakonechnyy, reprezentat de avocatul Nicolae Ciolacu.

Se casează decizia din 19 noiembrie 2019 a Curții de Apel Chișinău și se menține hotărârea din 06 septembrie 2018 a Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, în

cauza civilă la cererea de chemare în judecată a lui Olexandr Nakonechnyy către Ministerul Justiției al RM cu privire la constatarea încălcării dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei și repararea prejudiciului cauzat.

Decizia este irevocabilă.

Președintele ședinței,
judecătorul

Svetlana Filincova

Judecătorii

Ala Cobăneanu

Iurie Bejenaru

Dumitru Mardari

Nicolae Craiu